

Bíró Nagy András

EURÓPAI PARLAMENT: POLITIKAI ELFEKVŐ VAGY UGRÓDESZKA?

Az Európai Parlamentet itthon övező egyik leggyakrabban hallott mítosz, hogy jellemzően azok mennek ki képviselőnek, akik már nem akarnak semmit a politikában, és inkább a nyugodt brüsszeli éveket választják, jó fizetéssel. A jó fizetés a magyar parlamenti kereseti lehetőségekhez képest tény, a könnyed, „munkamentes” évek viszont, ahogy a képviselői adatlapokból is kiderül, kevésbé fedik a valóságot. Ami a mondat harmadik részét illeti – nem kizárva annak lehetőségét, hogy lehetnek, akik már valóban „nem akarnak semmit a politikában” –, a parkolópálya, egyfajta „politikai elfekvő” képe két dolog miatt sem feltétlenül igaz.

Egyrészt a brüsszeli mandátum a kezdetét jelentheti egy uniós karriernek, amely komoly szakpolitikai presztízs kivívását, az adott EP-frakción belüli pozíciószerezést, az Európai Parlament valamely vezető pozíciójának megszerzését, esetleg egy másik uniós intézmény vezető pozíciójának (például az uniós biztosénak) megszerzését teheti lehetővé. Másrészt a jó uniós parlamenti szereplés ugródeszka lehet a hazai politikába való visszatéréshez. Az pedig egyáltalán nem kizárt, hogy az uniós képviselői tapasztalat magasabb szintre segítheti az adott politikust, mint amit Budapesten hagyott, vagy amit elérhetett volna akkor, ha a hazai politikában marad.

A brüsszeli „menekülőút” mítoszának okai

A „politikai elfekvő” mítoszákat két tényező táplálja Magyarországon a mai napig. Az egyik, hogy az eddigi hat évben a 2010-es kormányváltásig senki nem jött vissza Brüsszelszélből úgy, hogy utána a magyar belpolitikai életben fontos szerepet vállalt volna. A másik pedig az, hogy több, a hazai politikában ismertnek számító és komoly pozíciókat betöltő politikusnál is sejthető volt, hogy brüsszeli életének megkezdésével hazai karrierjét nagy valószínűséggel már lezártak tekinti.

Eddig 12 magyar EP-képviselőnek ért véget – legalábbis átmenetileg – a brüsszeli pályafutása.¹ Ők azok, akik 2004–2009 között képviselők voltak, de az új ciklusban ilyenolyan oknál fogva már nem folytatják ottani munkájukat. Ezen képviselőket brüsszeli munkájuk befejeződésének oka szerint három csoportba lehet sorolni. Az elsőbe azok tartoznak, akik a 2004–2009-es ciklus lejártával úgy döntöttek, nem indulnak újra. Ide lehet sorolni a szocialista Kósáné Kovács Magdát és a fideszes Barsiné Pataky Etelkát.

¹ A 12 képviselő közé nem számítom be a brüsszeli munkáját összeférhetetlenségi okok miatt érdemben el sem kezdő SZDSZ-es budapesti főpolgármestert, Demszky Gábort, illetve a tragikusan korán elhunyt fideszes Pálfi Istvánt.

A második csoportot azok a korábbi képviselők alkotják, akiket pártjuk nem jelölt újabb ciklusra. Ebben a csapatban három néppárti politikust találunk. Ide tartozik az egyik legkomolyabb szakmai teljesítményt nyújtó, de a nyilvánosság számára kevésbé ismert okoknál fogva kegyvesztetté vált fideszes Becsey Zsolt, illetve párttársa, az olasz származású pécsi politikus, De Blasio Antonio. Szintén a hazai pártján belüli pozícióharcban maradt alul az MDF-es Olajos Péter. A harmadik, legnépesebb csoportban azokat találjuk, akik szerették volna folytatni megkezdett munkájukat, a mögöttük álló politikai erő jelölte is őket, de pártjuk nem szerzett elég mandátumot ahhoz, hogy bejussanak, vagy a párt be sem jutott. A már említett Kósáné kivételével valamennyi, az előző ciklusban EP-képviselő, de most kimaradó MSZP-s politikus (Hegyi Gyula, Fazakas Szabolcs, Harangozó Gábor, Dobolyi Alexandra, Lévai Katalin) ide sorolható. Szintén pártja rossz szereplésének volt betudható, hogy az SZDSZ EP-listavezetője, Szent-Iványi István sem tudta Brüsszelben folytatni, a listán negyedik, eleve reménytelen helyet elfoglaló Mohácsi Viktóriáról nem is beszélve.

A fent említett 12 politikus közül egyedül Harangozó Gábornak nyílik lehetősége arra, hogy 2010-től MSZP-s országgyűlési képviselőként bekapcsolódjon a hazai politikai életbe. A többi volt EP-képviselő a legváltozatosabb utakon próbál elindulni (például Fazakas az Európai Számvevőszéknél, Hegyi Andor László uniós biztos kabinetjében, Szent-Iványi a diplomácia világában), de a hazai politika egyiküknél sem került nyilvánosan szóba.

A biztonságos, kényelmes menekülőút imázsát a leginkább talán a korábbi befolyásos hazai politikusok kiküldése erősítette. Ők azok a politikusok, akikről – hacsak ők maguk nem mondják – senki nem tudhatja biztosan, hogy soha nem térnek majd vissza a magyar politikába. A sajtó és a közvélemény azonban így kezelte, kezeli őket. Ilyen általános megítélés alá esett 2004-es kiküldésekor Kósáné Kovács Magda, Barsiné Pataky Etelka és az Antall-kormány népjóléti minisztere, Surján László. 2009-ben ugyanígy kezelte a közvélemény a volt házelnök Áder Jánost, a volt sportminiszter Deutsch Tamást vagy a korábbi külügy-, illetve szociális és munkaügyi miniszter Göncz Kingát.

Budapest–Brüsszel: a kétirányú mozgás lehetősége

A 2010-es magyar választások utáni helyzet alighanem radikálisan változtatja meg a magyar politikusok mozgási lehetőségeinek egyirányúságáról (Budapestről Brüsszelbe) alkotott elképzeléseket. Ilyen élő cáfolat lehet az, ha az új magyar kormány vezető pozíciókban számítana az uniós parlamenti munkában erősödött politikusokra. Az ebbe az irányba mutató első jelek már az új EP-ciklus első néhány hónapjában is érzékelhetőek voltak. Különböző sajtóhírekben több Brüsszelben szolgáló képviselő neve is felmerült egy potenciális jövődöbéli Fidesz által vezetett kormány vezető tisztségviselőjeként.²

² Az EP-képviselők lehetséges magyarországi politikai szerepvállalására vonatkozó 2009 nyári sajtótalálgtásokról lásd például a Népszabadság összeállítását: http://nol.hu/belfold/20090619-pelczne_most_alelnok_schmitt_kesobb_hazelnok_lehet.

A hazai pozíciófoglalásban nagy segítségre lehet a Brüsszelben kialakított szakmai-politikai profil. Nem véletlen, hogy az EP-ben főként a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottságot érintő ügyekben megszólaló Glattfelder Béla itthon mint lehetséges agrárminiszter került szóba. Gál Kinga – ha egyszer magyar kormányzati szerepet kapna – is elsősorban olyan területre lehetne esélyes, ahol a kisebbségi és emberi jogi kérdésekben felhalmozott tapasztalatát és nemzetközi tekintélyét hasznosítani tudná. Glattfelderhez és Gálhoz képest kevésbé szakpolitikai arculatot mondhat magáénak Schmitt Pál – ennek megfelelően nem is karakteresen közpolitikai szerepben merült fel a neve. Schmitt a legmagasabb intézményen belüli szerepet betöltő magyar politikusként, az Európai Parlament alelnökeként elsősorban a politikai egyeztetői, intézményvezetői képességeit tudta gyakorolni. Diplomáciai tapasztalata mellett ez lehet a magyarázata annak, hogy Magyarországon a sajtó egyes képviselői valamilyen fontos közjogi szerepben tudnák elképzelni. Az EP-képviselők fontos kormányzati szerepvállalásának lehetősége új fejlemény, a 2006-ban megalakult MSZP–SZDSZ kormány egyetlen EP-képviselőt sem nevezett ki vezető magyarországi pozícióba.

Az EP-vel kapcsolatos Magyarországon végzett munka is alkalmas lehet új hazai feladatok elnyerésére. Gyürk András a Fidesz 2009-es EP-kampányának vezetőjeként kampányszakemberként bizonyított saját pártja számára. A választási siker egyben azt is jelentette a Brüsszelben energiapolitikai szakértőként szereplő politikusnak, hogy már nemcsak az EP-t érintő választási hadjáratban jutott fontos feladathoz, hanem – ismét kampányfőnökként – a 2010-es országgyűlési kampányban is.

Az előző ciklushoz képest további újdonság azoknak az EP-képviselőknek a feltűnése, akiket pártjuk több mint ezer kilométer távolságból is a hazai politikálás részének tekint, sőt politikai stratégiájukban fontos szerepet jelölnek ki nekik. Bokros Lajosnak 2009 tavaszán kulcsszerep jutott az MDF átpozicionálási terveinek – a korábbi és a még megmaradt MSZP- és SZDSZ-szavazók egy része megszerzésének – véghezvitelében. Az MDF választási céljához (a bejutási küszöb átugrása) mért siker után Bokros nem került messzebb a magyar belpolitikától, sőt a 2010-es választási kampányban a párt listavezetője, miniszterelnök-jelöltje lett. Ez egyben jelzi, hogy az MDF parlamentbe jutása esetén Bokros az EP-képviselőségét ugródeszkeként is használhatta volna további magyarországi politikai pozíciók megszerzéséhez. Az MDF 3 százalékos alatti eredménye és kiesése okán azt már soha nem tudjuk meg, hogy Bokros élt volna-e a magyar belpolitikába való visszatérés lehetőségével vagy sem. Szintén a magyar belpolitika állandó szereplője maradt a Jobbik korábbi EP-listavezetője, Morvai Krisztina. Morvai előtt szintén állnak lehetőségek a hazai belpolitikában, ami felé az első lépés a szimbolikus politikai mezőben már meg is történt: a Jobbik az ismert jogásznőt a párt 2010-es köztársasági elnökjelöltjének kérte fel. Morvai ezzel együtt nem szerepelt pártja országgyűlési képviselőjelöltjei között, esetében a hazatérés a következő években nem tűnik reális forgatókönyvnek. Nem úgy egy másik jobbikos, Balczó Zoltán esetében, aki hazai mandátumának biztossá válása után néhány nappal világhossá is tette, hogy az európai parlamenti helyét visszaadva, szűk egy év után a magyar belpolitikában folytatja.

Az arany középút: közpolitikai profilépítés az EP-ben

Van középút ugyanakkor a „politikai parkolópálya” és a magyarországi politikai szerepvállalás érdekében ugródeszkaként használt EP-képviselőség között. Sőt uniós képviselőink között a leggyakoribb pályamodellnek eddig ez az EP működéséből adódóan is legtriviálisabb útvonal – az európai (szak)politikai karrier megkezdése és folyamatos építése – bizonyult. A szakpolitikai tekintély és befolyás megszerzése természetesen sok mindentől függ: korábbi hasonló területen megszerzett ismeretektől, tapasztalattól, kapcsolati tőkétől, az EP-ben belefektetett energiától, a személyes érdekérvényesítési képességtől stb. Az előzetes adottságok és tudás mellett tehát magán a képviselőn is múlik, hogy milyen befolyást tud kiharcolni magának. Meg kell említeni azonban, hogy mind az előélet, az „adottságok”, mind az EP-beli aktivitás tekintetében komoly különbségek adódhatnak az egyes képviselők között. Ennek fényében nem is meglepő, hogy nem minden képviselő képes saját magát nehezen megkerülhető szakmai szereplővé kinőni – annak ellenére sem, hogy mindegyikük helyet foglal valamilyen szakbizottságban, tehát elviekben a szakosodásnak, a szakmai munkának nincs akadályja.

Az ügyekre szakosodásnak számos magyar példáját jegyezhetjük fel az elmúlt években. Agrárügyekben fontos brüsszeli szakértővé vált a már említett Glattfelder Béla, illetve Tabajdi Csaba, a szocialisták delegációvezetője. Nőjogi és esélyegyenlőségi területen a fideszes Járóka Livia és a szocialista Gurmai Zita is egyaránt az ismertebb politikusok közé tartozik. Az EP első siketnéma képviselője, a fideszes Kósa Ádám a fogyasztékkal élők jogaiért folytatott harca révén válik egyre ismertebbé. Környezetvédelmi témákban Hegyi Gyula és Olajos Péter megnyilatkozásainak is súlya volt. Költségvetési ügyekben a szocialista Fazakas Szabolcs, a fideszes Becsey Zsolt és az EU 2010-es költségvetésének parlamenti felelőse, Surján László is komoly szereplővé vált képviselősége során. Foglalkoztatási és szociális ügyekben egyaránt több jelentés raportőre volt a szocialista Kósáné Kovács Magda és a fideszes Óry Csaba. Kisebbségi ügyekben Gál Kinga, a jogi és alkotmányügyi bizottságokban folytatott munkájával Szájer József, az uniós külpolitikai kérdésekben mutatott aktivitásával a liberális Szent-Iványi István vált ismert magyar képviselővé.

A felsorolás természetesen nem teljes, mindenesetre illusztrációnak elegendő: az Európai Parlament a politikai élet sok útját kínálja képviselőinek. Akinek az a célja – és ehhez a töretlen politikai támogatása is megvan otthonról –, akár több cikluson keresztül is egy választott ügy kiemelkedő szakértőjévé fejlesztheti magát. Szintén megvan a lehetőség arra, hogy az Európai Parlament által nyújtott megszólalási kereteket az adott politikus a saját országa belpolitikájának alakítására, esetleg a nemzeti politikába való visszatérés előkészítésére használja fel. Az „elfekvés” tehát csak egy – és a magyar EP-képviselői pályáivék alapján nem is gyakori – a létező szerepfelfogások közül. Több a lehetőség arra, hogy az EP igazi ugródeszka legyen, amivel élni nem muszáj, de lehet.

Az EP-karrier építésének eszközei

A plenáris üléseken való felszólalás az ismertség növelésének és az egyéni szerepkeresésnek a legjobb formája. Különösen igaz ez azóta, hogy az üléseket már nemcsak legépelte jegyzőkönyvekből, hanem élő televíziós közvetítésben lehet követni az interneten is (europarl.tv.europa.eu). A plenáris üléseken elhangzott jobban vagy rosszabbul sikerült beszédek azok, amelyekkel még a nemzeti média ingerküszöbét is át lehet ütni – gondoljunk csak 2009 őszén az MDF-es Bokros Lajos szlovák nyelven történő felszólalására a szlovák nyelvtörvény strasbourgi vitájában vagy az MSZP-s Herczog Edit angolra tükörfordított, és magyar szóval is megspékelt magyar közmondására („How red is his popó”).

Ezzel együtt feltétlenül igaz, hogy a többi képviselő körében – a nemzeti és nemzetközi politikai porondon korábban megszerzett hírnév mellett – ismertté és elismertté válni a legjobban kiemelkedő szakpolitikai teljesítménnyel lehet. A markáns közpolitikai profil felépítése impresszív bizottsági munkát követel meg. Az Európai Parlamentnek jelenleg 20 szakbizottsága van, amelyek élén egy elnök és három alelnök áll. A vezető posztokat, csakúgy, mint a bizottsági tagságokat, a politikai csoportok osztják el egymás között úgy, hogy a vezetők és a „sima” tagok frakciók közötti eloszlása tükrözze a parlamenti mandátumarányokat. Jelentős különbség lehet aközött, hogy az egyes képviselők hány bizottságnak a tagjai. Akadnak pozícióhalmozók, akik amellet, hogy több bizottságnak is teljes jogú tagjai (2004–2009 között hét magyar képviselő két bizottságban is teljes jogú tag volt), valamelyikben még vezető tisztséget is viselnek, sőt még másik bizottság(ok)nak is póttagjai. Ez azonban a kevésbé jellemző helyzet. Jóval gyakoribb, hogy egy képviselő egy bizottságban teljes jogú tag, amit még kiegészíthet póttagság valamely más bizottságban vagy tagság az EP egyik interparlamentáris küldöttségében.

Akárcsak a nemzeti parlamentekben, az EP-ben is a bizottsági munka fő célja, hogy részletesen kidolgozza azokat az ügyeket, amelyeket aztán a plenáris üléseken megvitatnak, és amelyekről szavaznak. A bizottságok rendszerint jelentéseket dolgoznak ki, amelyekért minden esetben egy képviselő, az ún. *raportőr* felel. Egy jelentés raportőrének lenni megtisztelő feladat. A megbízás ugyanis nemcsak a politikai csoportok alkuját jelzi, de azt is, hogy a képviselőt szakmailag alkalmasnak látják arra, hogy az adott bizottság számára kidolgozza a tervezetet, majd a módosító javaslatok beérkezése után elkészítse azt a végleges szöveget, amely a plenáris ülés elé kerül. A bizottsági munka során konstruktív hozzászólásokkal és módosító indítványokkal is lehet bizonyítani a hozzáértést és az aktív szerepvállalásra való hajlandóságot, de a plenáris ülés és az EP történéseit figyelők felé igazán kitűnni egy jól sikerült raportőri munkával lehet.

Értelemszerűen nagyobb jelentősége lehet egy olyan jelentésnek, amelynek témája az együttdöntési eljárás alá esik, azaz amelyben az EP-nek társdöntéshozói joga van. Ilyen esetekben nagyobb eséllyel lehet számítani különböző érdekcsoportok, lobbisták feltűnésére is, hiszen azokon a területeken, ahol az EP minél inkább „vétő-játékossá” válik, annál nagyobb figyelmet kap.

A magyarok részvételével zajló első teljes EP-ciklus raportőri megbízásai azt mutatják, hogy jó néhány magyar képviselő felismerte a szakmai érvényesülés ezen útját, és

sikerült is olyan tekintélyt megszereznie, ami lehetővé tette, hogy ezek a feladatok viszonylag gyakran találják meg. Mindenképpen kiemelendő, hogy a hazai EP-képviselők a számszerűsíthetően legjobb eredményt éppen a legnagyobb szakmai elismerésnek számító és legkomplexebb munkát igénylő területen, a jelentéstevői feladatkörben nyújtották.³ Az egy főre jutó raportóri megbízások tekintetében a magyar delegáció (3,54) nemcsak a velünk együtt csatlakozott országok képviselőit (1,75) előzte meg, de a régi tagországok átlagánál (3,33) is egy árnyalattal jobb statisztikát produkált. 2004–2009 között a Fidesz delegációvezetője, Szájer József kapta a legtöbb raportóri megbízást, öt év alatt összesen 21-et, a legváltozatosabb témákban (jogi, halászati vagy fogyasztóvédelmi kérdésekben egyaránt). Szájert a szocialista Herczog Edit követte 18 jelentéssel. Mellettük a fideszes költségvetési szakpolitikus Becsey Zsolt (7 jelentés) és a különösen környezetvédelmi témákban aktív szocialista Hegyi Gyula (6 jelentés) kapott kiemelkedő számú raportóri feladatot a 2009 nyarán lezárult ciklusban.

A magyar EP-képviselők és tipikus szerepeik

Az EP-képviselőink közötti különbségeknek több dimenziója van. Ilyen a korábbi szakmai háttér, a kormányzati vagy nemzeti parlamenti tapasztalat, és ilyen az is, hogy ki milyen állomásnak tekinti saját politikai karrierjén belül az uniós képviselőséget. Az EP-t rendszeresen követők számára azonban a talán leglátványosabb különbségek a képviselők tevékenységeinek jellegéből fakadnak.

Az egyik fontos választóvonal a szakpolitikai témákkal való kapcsolat, az elmélyedés szándékának megléte vagy hiánya. A fő kérdés minden képviselő számára az, hogy mennyire kíván elmerülni egy-egy szakterület részleteiben, mennyire kívánja magát egy közpolitikai terület szakértőjévé képezni, és akként szerepelni az EP-ben. A másik fontos döntés minden képviselőnek, hogy milyen mértékben kíván a saját tagállama számára fontos politikai vagy közpolitikai ügyek érdekérvényesítőjeként fellépni, illetve mennyiben emelkedik ezeken felül és vesz részt általánosabb, az egész EU politikai jövőjét és intézményi működését meghatározó vitákban. Illetve természetesen dönthet a képviselő úgy is, hogy aktivitását elsősorban nem az EP-n belüli jogszabályalkotásra, érdekérvényesítésre használja, hanem küldő országa belpolitikájának befolyásolására.

A fenti szempontokból következően, az *uniós politikus*, a *nemzeti érdekvédő politikus*, az *uniós szakpolitikus*, a *nemzeti szakpolitikus* és a *hazabeszélő* karakterének felvázolásával az eddigi magyar EP-képviselők politikai és szakmai munkájából kirajzolódó főbb szerepeket mutatom be. Az egyes szerepeket valós témákon és megtörtént cselekedeteken keresztül illusztrálom.

Az egyes szerepeket elsősorban a szerep célja, azaz a politikai motiváció alapján érdemes megkülönböztetni egymástól. *Uniós politikusnak* azt tekintjük, aki tevékenysége kö-

³ A cikkben szereplő valamennyi adat és idézet forrása az Európai Parlament hivatalos honlapja (<http://www.europarl.europa.eu>).

zéspontjába az Európai Uniót mint politikai egységet érő kihívások megoldását tekintti. Az érdekérvényesítés esetében nem nemzetállami, hanem általános világnézeti, értékrendbeli alapokon nyugszik. Politikusi profiljához a *politics* típusú ügyek illenek, szemben a közpolitikai (*policy*) témákkal. Arénaként elsősorban a plenáris üléseket használja. Ilyen típusú politikai tevékenységnek tekinthető például, ha egy képviselő az Európai Unió jövője szempontjából kulcsfontosságú Lisszaboni Szerződésről tartott írországi referendumot követően felszólal az eredmény várható hatásairól (Győri Enikő). Ugyanebbe a kategóriába sorolható az, ha egy képviselő az EU további bővítésével kapcsolatos elvi és gyakorlati elképzeléseibe enged betekintést nyerni (Schöpfung György). Szintén összeurópai szintű politikai cselekedetként kezelhetjük, ha a politikus az EP-ben kezdeményezi, hogy egy napot nyilvánítsanak a sztálinizmus és a náciizmus áldozatainak európai emléknapijává (Herczog Edit).

A *nemzeti érdekvédő politikus* azon témákat helyezi prioritásai közé, amelyek a saját országa számára valamilyen oknál fogva kiemelkedő fontosságú politikai ügyvé váltak. A nemzeti érdekvédelmet első számú feladatnak tekintők azokat a *politics* típusú témákat kezelik hangsúlyosan, amelyekben hazájuknak stratégiai politikai célja, hogy érdekei érvényesüljenek. A nemzeti ügyre való figyelemfelhívásnak megfelelő módja lehet többek között a plenáris ülésen való felszólalás, illetve a Bizottsághoz vagy a Tanácshoz intézett kérdés. Tipikusan nemzeti érdekvédő akciónak tekinthető a szlovákiai nyelvtörvényről kezdeményezett vita az EP plenáris ülésén, amelyen a magyarországi és a határon túli magyar képviselők egységben álltak ki a nemzeti kisebbségek jogainak garantálása mellett (Gál Kinga). Nemzeti érdekvédő politikai cselekedetként értékelhető az, amikor egy magyar EP-képviselő parlamenti felszólalásában kiáll amellett, hogy a Benes-dekrétumoknak nincs helye a jövő Európájában (Győri Enikő). Szintén a hazai érdekek uniós képviselőtének számít az, ha egy képviselőnk felszólítja az Európai Bizottságot, hogy ne nyújtson támogatást az osztrák–magyar határ közvetlen szomszédságában épülő szeméttégető-beruházáshoz (Áder János), egy másik pedig tiltakozása jeleként levelet ír az osztrák kormánynak (Hankiss Ágnes).

Az *uniós szakpolitikusok* kategóriájába azon képviselők tartoznak, akik szakmai munkájuk fókuszába az EU intézményrendszere és közpolitikai hatékonyságának javítását helyezik. Csakúgy, mint az uniós politikusok esetében, a felkarolt ügyek kiválasztásakor nem meghatározó igazodási pont az, hogy a nemzeti érdekérvényesítésre nyílik-e lehetőség vagy sem. Az uniós szakpolitikusok közpolitikai témákban aktívabbak, a *politics* irányultság kevésbé jellemző. Az uniós szakpolitikusoknak a bizottsági munka legalább annyira meghatározó, mint a plenáris munka, még ha az általuk javasolt szakpolitikai kezdeményezésekről a plenáris ülésen kell is szavazni. Az unió egészére hatással lévő, nagy jelentőségű szakpolitikai munka az EU költségvetéséről szóló parlamenti döntéshozatal vezetése (Surján László). Ide tartoznak továbbá a képviselők egyéb fontos, közös uniós ügyeket érintő jogalkotási tevékenységei – példaként lehet említeni egy jelentés kidolgozását a pénzügyi csalás elleni közösségi szintű fellépés lehetőségeiről (Deutsch Tamás) vagy a kisvállalkozásoknak a válság idején fontos segítséget nyújtó mikrohitel-programról (Göncz Kinga).

A *nemzeti szakpolitikuskok* eszköztára teljes mértékben megegyezik az uniós szakpolitikai profilt magukra öltökével, a céljuk azonban teljesen más. Az EP-ben nemzeti szakpolitikusknak tekinthető az, aki fő céljának a küldő országnak kedvező közpolitikai változások elérését tekinti. Esetükben is a *policy* irányultság dominál, de a siker kritériuma az, hogy a saját ország számára sikerült-e valamilyen kézzel fogható előnnyel járó politikai eredményt elérni. Nemzeti szakpolitikai tevékenységként értékelhető, ha egy olyan országból származó EP-képviselő lobbizik erőteljesen az eurózónához való csatlakozás kritériumainak enyhítésén, amely az eurót néhány éven belül szeretné bevezetni (Herzog Edit). Szintén elsősorban a nemzeti szakpolitikai érdekek motiválják azt a képviselőt, aki a nemzeti olajtársaságban bekövetkezett orosz tulajdonszerzést követően sürgetni kezdi az ellenséges felvásárlások elleni védelem jogi kereteinek közösségi szintű kiépítését (Gyürk András). Ugyanígy hazája közpolitikai érdekeit tartja szem előtt az a képviselő, aki azt javasolja, hogy azok az országok, amelyek teljesítették kiotói vállalásukat (Magyarország köztük van), továbbra is értékesíthessék széndioxid-kvótájukat (Áder János).

A *hababeszélő* képviselők közé tartoznak azok, akik tevékenységükkel nem az uniós politikai kontextus vagy a jogi szabályozás megváltoztatását tűzik ki célul, hanem küldő országuk belpolitikájára kívánnak hatással lenni. A hababeszélők az Európai Parlamentet a nemzeti belpolitikázás eszközeként, fórumaként használják. A plenáris üléseken való felszólalás természetesen ebben az esetben is az egyik legjobb üzenetközvetítő csatorna, de az EP-képviselőséggel járó presztízt felhasználva a hazai sajtónak adott nyilatkozatokkal is komoly hatást lehet elérni, és akár a repertoár részei lehetnek az EP-n kívül rendezett politikai akciók is. A hazai közönségnek szánt üzenetnek tekinthető az, ha a magyar közönség számára jól ismert ügy olyan témáról folytatott vitában kerül az EP elé, ahol feltűnése tartalmilag irreleváns. Ilyen az, ha a 2006. október 23-i rendőri fellépés kérdésköre az Iránról vagy a guineai helyzetről folytatott plenáris vitákban is megjelenik (Morvai Krisztina). Szintén kevésbé az uniós érdekérvényesítés, és inkább a hazai hangulatkeltés eszköze az, ha egy EP-képviselő azt nyilatkozza a sajtónak, hogy „nem jó Magyarország megítélése az unió intézményeiben” (Deutsch Tamás). Előfordulhat továbbá, hogy uniós képviselők hazai politikai vagy közpolitikai döntésekről mond véleményt. Ilyen az például, ha az EP-be delegált politikus a nemzeti kormány sportpolitikáját bírálja, és a speciális olimpián jól szerepeltek díjazásában a többi sportolóhoz hasonlítva diszkriminációt vél felfedezni (Kósa Ádám). Egy jól időzített politikai akcióval – például a brüsszeli szlovák nagykövetség előtti tüntetésen elmondott beszéddel – szintén jelentős hazai médiafigyelem érhető el (Szájer József).

Keveredő szerepek

Egy-egy név a fentiekben több kategória leírásakor is előkerült. Ebből is látszik, nem véletlen, hogy a politikai szerepek témájának egyik állandó kérdése az egyes szerepfelfogások különválászatósága. Különösen fontos kérdés ez az EP-képviselők esetében: a

politikusok motivációjuktól függően az egyes szerepek között akár két megszólalás között is válhatnak. Vegytiszta szerepfelfogással a legritkább esetben találkozni az Európai Parlamentben. A létező párhuzamosságok mellett természetesen az is igen gyakori, hogy valamely szerep hangsúlyosabb, mint a többi. Fontos leszögezni továbbá, hogy az EP-ben betöltött szerepek között nem rajzolható fel „jobb–rosszabb” viszony, egymás mellett létező, legitím szerepekről beszélhetünk.

A fentebb leírt öt szerepfelfogás tehát nincs alá–fölérendeltségi viszonyban és nem is zárja ki egymást: a képviselők egyszerre több szerepet is vihetnek. Éppúgy elképzelhető, hogy egy EP-képviselő egyaránt aktív a fenti kategóriák szerinti uniós politikusra és nemzeti érdekvédő politikusra jellemző témákban, mint hogy valaki egyszerre építsen ki uniós szakpolitikai profilt és üzenjen rendszeresen a hazai politikai elitnek és a politika irányt érdeklődő közvéleménynek. A szerepekben tapasztalható párhuzamosságok semmiképpen nem tekinthetők egymást kioltó szerepkeveredésnek, jóval inkább az EP-képviselői lét adta egyszerű lehetőségekről van szó.

Nézzünk egy-egy példát a párhuzamosan jelen lévő szerepekre EP 2009–2014-es ciklusában helyet foglaló magyar delegációk tagjai közül.

Győri Enikő a Fidesz gazdasági és pénzügyi szakpolitikusaként szűk egy év alatt is jól meghatározható szakmai profilt épített fel. Számos szakmai, az EU valamennyi tagállamát érintő kezdeményezést tett 2009 nyara óta. Ilyen *uniós szakpolitikai* tevékenységnek számított, amikor azt kezdeményezte, hogy a bankok számára tegyék kötelezővé minden offshore céggel kapcsolatos tranzakció bejelentését az adóhatóságoknál. Szintén jó példa a nemzetállami érdekvédelem túlmutató javaslatra az a kezdeményezés, amelynek értelmében Győri a határokon átívelő adóbehajtást ösztönözné azáltal, hogy az adót egy másik országnak behajtó tagállam is részesüljön a bevételből. A képviselő asszonynak még számos pénzügyi szabályozási kezdeményezése van, tevékenységeinek túlnyomó része ehhez a területhez köthető. Ez azonban esetében nem jelenti azt, hogy kizárólag erre koncentrálna és ne nyilvánulna meg más kérdésekben. *Nemzeti érdekvédő politikusként* lépett fel, amikor a szlovákiai nyelvtörvény elfogadhatatlanságára hívta fel a figyelmet, és a kisebbségek jogainak valódi elismerését követelte. *Nemzeti szakpolitikai* szerepben láthattuk akkor, amikor a magyar kis- és középvállalkozásokat fenyegető további piacvesztés veszélyére hívta fel a figyelmet. *Uniós politikusi* szerep volt az, amikor a Lisszaboni Szerződésből következő új intézményi felállást és következményeit értékelte. És olykor *a magyar belpolitikának szóló*, a brüsszeli és strasbourgi munka szempontjából kevésbé releváns üzeneteket is megfogalmazott. Ilyen volt, amikor a szocialista kormány nyolcéves gazdaságpolitikáját az „európai gyakorlattal ellentétesnek” ítélte meg.

A párhuzamosan előforduló szerepekre jó példa a szocialisták EP-delegációjának vezetője, Tabajdi Csaba is. Tabajdi legtöbb aktivitása saját szűkebb szakterületéhez, a mezőgazdasághoz és a vidékfejlesztéshez kapcsolódik. *Nemzeti szakpolitikusként* láthattuk többek között akkor, amikor a magyar–szlovák névita kapcsán fellépett a tokaji márkanev védelmében, és írásbeli kérdésben kérte az Európai Bizottságot a jogsértő állapot tisztázására. Szintén Tabajdi főprofiljához illeszkedett a magyar földvásárlási moratórium meghosszabbítása melletti kiállása. *Uniós szakpolitikai* aktivitásként értelmezhetjük az Eu-

rópai Bizottság tejipari politikájának bírálatát, amely a közös piacon túltermeléshez és ezáltal a tejárak összeomlásához vezetett. Több képviselőtársához hasonlóan Tabajdi is erőteljesen tiltakozott a szlovák nyelvtörvény ellen, amivel egy *a küldő országának fontos politikai ügy* érdekvédőjévé vált. Ezen felül az MSZP delegációvezetője néha *haza is beszélt*: ahogy a magyar választási kampányban fogalmazott, „aki a baloldalra szavaz, a demokráciára szavaz”.

A legsokszínűbb jobbikos EP-képviselőnek az új magyar parlamentbe hazatérő Balczó Zoltán bizonyult. Balczó gyakran hallatta hangját *uniós szintű* politikai kérdésekben. Többek között elutasította az EU 2020 nevű tízéves stratégiát, azzal az indoklással, hogy az továbbra is neoliberais alapokon nyugszik és nem támogatja a protekcionizmust és az állami szerepvállalást. A Jobbik alelnöke szintén bírálta Európai Bizottság biztosainak kiválasztási mechanizmusát: azt, hogy személyekhez keresnek biztosí portfóliókat, nem pedig az egyes szakterületekhez keresik meg a megfelelő személyt. Balczó az ipari bizottság tagjaként, *uniós szakpolitikai* szerepben is számos alkalommal felszólalt, sok esetben az európai kis- és középvállalkozások védelmében, vagy máskor éppen a Nabucco-beruházás ellenzőjeként. Balczó *nemzeti érdekvédő* politikusként szerepelt a szlovák nyelvtörvény vitájában, „Európa szégyenének” nevezve az anyanyelvhasználatot sújtó jogszabályt. Az itthon aktívan kampányoló politikus esetében persze nem meglepő, hogy *hazabeszélő* megnyilvánulásokról is találni jó párat. Egy pregnáns példa volt erre, mikor az izraeli felderítőgépek Magyarország feletti átrepülése kapcsán felszólította Bajnai Gordon miniszterelnököt, hogy tisztázza, Ferihegy valóban „az izraeli fegyveres erők gyakorlótere” vagy sem.

A Magyar Demokrata Fórum egy szem EP-képviselője is több szerepben mutatta meg magát 2009 nyara óta. Nem meglepő, hogy Bokros Lajos a költségvetési bizottság tagjaként aktív volt *uniós szintű* gazdaságpolitikai kérdésekben. Az EU 2010-es – nem mellesleg Surján László által összeállított – költségvetését annak szerinte „neokeynesiánus” volta miatt támadta. Zapatero spanyol miniszterelnöknél pedig afelől érdeklődött, hogy soros elnökként milyen lépésekkel tervezi csökkenteni az Európa-szerte elszaladt munkanélküliséget. Ennél váratlanabb, hogy a tőle megszokott ideológiailag keményen elkötelezett gazdaságpolitikus profil mellett *nemzeti érdekvédő* politikusként is láthattuk az elmúlt hónapokban – a szlovák nyelvtörvény vitájában például a legnagyobb médiavisszhangot Bokros váltotta ki azzal, hogy szlovákul támadta a törvény tartalmát. Mivel pártja, az MDF a magyar belpolitikában is aduázként kezelte, papírformának tekinthető Bokros nagyszámú *hazabeszélő* megnyilatkozása már 2009 őszén is, nem is beszélve a 2010-es választást megelőző néhány hónap kampányidőszakáról (csak egy idézet: „a sílány politikusi réteg a korrupció melegágya”).

*

Ezen írás célja kettős volt. Egyrészt az, hogy árnyalja azt a magyar közvéleményben erősen élő képet, miszerint az Európai Parlamentben képviselőnek lenni egyet jelent a „politikai elfekvéssel”, a jól fizetett brüsszeli és strasbourgi semmittevéssel. Másrészt azt

kívántam bemutatni, hogy a gyakran hallott tévhitekkel ellentétben az EP-képviselőség nem törvényszerűen jelenti a küldő ország belpolitikájából való kiiratkozást.

Az EP-képviselői lét lehetőséget ad arra, hogy a politikus az európai porondon való helytállásával és a nemzeti ügyek védelmével otthon is elismerést váltson ki, az EP-beli felszólalások hazaüzenésre, az otthoni politikai folyamatok befolyásolására is felhasználhatók, illetve az EP-ben felépített politikusi profil ugródeszkeként is használható a hazai politikába való (újbóli) belépéshez. Aki pedig sem elfekvésre, sem ugródeszkeként nem használja uniós politikusi szerepét, annak számos eszköze, potenciális szerepfelfogási lehetősége van az EP-n belüli építkezésre, egy karakteres politikusi/szakpolitikus-i profil felépítésére, amellyel nemcsak szakmai presztízst, de újabb, a pártfrakción vagy az EP intézményi struktúráján belüli pozíciók is elérhetővé válhatnak.

Magányos benzinkút